

8. Гаухман Л.Д. Борьба с насильственными посягательствами. – М., 1969.
9. Симонов В.И., Шумихин В.Т. Квалификация насильственных посягательств на собственность : учеб. пособие. – М., 1993.
10. Сердюк Л.В. Психическое насилие как предмет уголовно-правовой оценки следователем. – Волгоград, 1981.
11. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 5 від 30.05.2008 р. «Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
12. Квалификация преступлений против личной собственности. – М. : Юридическая литература, 1968.
13. Кримінальне право України. Особлива частина / за ред. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – К. : Юрінком Інтер ; Х. : Право, 2002. – 496 с.
14. Научно-практический комментарий Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К. : Юридична думка, 2012. – 1316 с.
15. Словник української мови : в 11 т. – Т. 7. – 1976.
16. Словник української мови : в 11 т. – Т. 6. – 1975.
17. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15.11.2001 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
18. Андрушко А. Погане поводження з особами похилого віку в США / А. Андрушко // Сучасний вимір держави та права : зб. наук. праць / за ред. В.І. Терентьєва, О.В. Козаченка. – Миколаїв : Іліон, 2008. – С. 220–221.

УДК 343.241+343.54

ПРОБЛЕМИ ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ САНКЦІЙ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ МОРАЛЬНОСТІ

THE PRACTICE PROBLEMS OF ENFORCEMENT OF SANCTIONS FOR THE CRIMES AGAINST MORALITY

Макаров В.О.,

*здобувач кафедри кримінального права
Класичного приватного університету*

Стаття присвячена виявленню змісту та особливостей судової практики застосування санкцій за злочини проти моральності в Україні. Проаналізована практика застосування санкцій за ці злочини. Автор акцентує увагу на доволі поміркованому характері призначення покарань за злочини проти моральності і робить висновки про надмірну криміналізацію та пеналізацію в нормах КК України, котрі передбачають покарання за злочини проти моральності.

Ключові слова: злочини проти моральності, покарання, призначення покарання, санкція, судова практика.

Статья посвящена выявлению содержания и особенностей судебной практики применения санкций за преступления против нравственности в Украине. Проанализирована практика применения санкций за эти преступления. Автор акцентирует внимание на довольно умеренном характере назначения наказаний за преступления против нравственности и делает вывод о чрезмерной криминализации и пенализации в нормах УК Украины, предусматривающих наказание за преступления против нравственности.

Ключевые слова: преступления против нравственности, назначение наказания, наказание, санкция, судебная практика.

The article is devoted to the content and specific of court practice of enforcement of sanctions for crimes against morality in Ukraine. There is an analysis of practice of enforcement of sanctions for such crimes. The author focuses on a fairly moderate sentencing for crimes against morality, and concludes excessive criminalization and penalization in the norms of the Criminal Code of Ukraine, providing for penalties for crimes against morality.

Key words: crime against morality, punishment, sanction, sentencing, court practice.

Постановка проблеми. Питанню практики застосування санкцій за злочини проти моральності практично не приділяли уваги всі дослідники, які вивчали проблеми, пов'язані зі злочинами проти моральності в цілому, або окремі різновиди цієї злочинності. Це не повинно дивувати, адже в нашій правовій системі склалася така наукова традиція, котру важко подолати. Санкціями займалися або в загальному контексті, тобто їхньою природою, формою та особливостями застосування в цілому, суперечностями розмірів санкцій у Кримінальному кодексі (далі – КК) України [1], або ж у

системі проблем, пов'язаних з окремими видами покарань.

Стан дослідження. Можна виділити доволі мало робіт, котрі би присвячувалися питанням застосування санкцій за окремі види злочинності. Серед таких досліджень можна назвати дослідження, що стосувалися проблем застосування санкцій за злочини проти власності (Т.А. Денисова, Ю.В. Філей) [2], проти державних фінансів (Н.О. Гуторова) [3], проти особи (Н.Д. Семенова) [4], проти здоров'я населення (О.П. Горох, А.А. Музика) [5], у сфері господарської діяльності (О.А. Шаповалова) [6]. В

окремих дослідженнях автори торкаються питань кримінально-правових санкцій за злочини проти моральності (В.В. Кузнецов, І.І. Лобов) [7; 8], але цього недостатньо. А тому й до сьогодні законодавець, визначаючи межі кримінально-правових санкцій, не має теоретичного обґрунтування визначення санкцій за злочини проти моральності. Це може негативно позначатися на застосуванні санкцій за ці злочини.

Постановка завдання. Метою цієї статті є виявлення змісту та особливостей судової практики застосування санкцій за злочини проти моральності в Україні. Для цього були поставлені такі завдання: дослідити за допомогою методу контент-аналізу характерні риси засуджених за ці злочини осіб; охарактеризувати особливості застосування санкцій за злочини проти моральності; виявити проблемні питання застосування цих санкцій і дати їх узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Ми маємо лише узагальнену статистику щодо покарань за всі злочини та окремі види загальнокримінальної злочинності, до якої злочини проти моральності не належать, адже їхня питома вага серед загальнокримінальних злочинів – мізерна. Відтак нам довелося здійснити загальний аналіз цієї проблеми, використовуючи метод контент-аналізу документів кримінального провадження, передусім обвинувальних вироків судів України всіх областей, де відбувалися провадження по обвинуваченню осіб у вчиненні таких злочинів, за період від 07.09.2009 р. до 27.09.2013 р. Усього було досліджено 1404 документа, що відповідає можливій похибці в репрезентативності $\pm 4\%$. Це дає змогу сприймати результати дослідження як достовірні.

Якщо уявити собі особу засудженого за наругу над могилою (ст. 297 КК України), то це, як правило, чоловік (93%), неодружений (84%), безробітний (92%), котрий негативно характеризується за місцем свого проживання, часто його немає. Жінки становлять лише 7% засуджених, але вони ще частіше незаміжні (96%) й не працюють (92%). Тут можна помітити, що диференціація між чоловіками та жінками, котрі засуджені за цей злочин має очевидний крен в бік чоловіків, причому значно вищий, ніж у загальнокримінальних злочинах. Із цього можна попередньо зазначити, що в 59% справ цей злочин вчинявся з корисливих спонукань. Такі посягання мають виключний характер добування засобів для задоволення своїх життєвих потреб та залежностей. Очевидно, що судді це враховують при призначенні покарання.

Практика показує, що загальний рецидив серед засуджених за цей злочин доволі високий, а якщо врахувати ще й відсоток тих, чия судимість була погашена чи знята до вчинення цього злочину, то відсоток був би ще вищим і становив би понад 50%. Як би там не думалось, але цей злочин має переважно соціально-економічний характер. Вчинення його з хуліганських мотивів у судовій практиці зустрічається доволі рідко й становить 3% і, що примітно, вчинюється передусім неповнолітніми, для котрих характерна соціальна незрілість, ще тільки становлення особистості. Соціально-економічний характер мож-

на прослідкувати ще й в тому, що серед засуджених 9% пенсіонерів, котрі вчиняють цей злочин переважно з корисливих міркувань, і це зрозуміло, оскільки мізерна пенсія їх спонукає до вчинення цього злочину. Можна було очікувати менший відсоток цього злочину в простому складі (12%), оскільки він не передбачає наявності корисливого мотиву, а з огляду на, перш за все, соціально-економічний, а не моральний характер цього злочину, це можна зрозуміти.

Видається, що це не той злочин, за який слід було би призначати покарання у виді позбавлення волі, і очевидно, судді це розуміють, незважаючи на такі призначення. Справа в тому, що в українських судах ця ситуація вирішується через своєрідний компроміс. Судді призначають позбавлення волі на мінімальний строк, за виключенням невеликої кількості проваджень, у яких застосовують ст. 69 КК України й у такий спосіб переходять до меншого строку, ніж зазначено в санкції, покарання. Або ж це вирішується через новелу, запроваджену завдяки реформі кримінально-процесуального законодавства, – акти примирення з потерпілими та домовленості з обвинуваченням, котрі самі можуть визначати вид та розмір покарання. І навіть у останніх випадках використовується покарання у виді позбавлення волі. У 83% випадків судді звільняють особу від відбування покарання, застосовуючи ст. 75 КК України, навіть нерідко, якщо особа має судимість, що не знята та не погашена, уключаючи декілька випадків, коли така судимість була зумовлена вчиненням у минулому такого ж самого злочину. Лише в 17% випадків судді призначають покарання, котре відбувається реально, але тоді, коли засуджені мали довгу кримінальну історію, тобто є закоренілими рецидивістами, або ж тоді, коли особі призначається арешт або штраф. Максимальних строків позбавлення волі та обмеження волі жодного разу не призначалося. Це підтверджує фактами ту тезу, що практика застосування санкцій за цей злочин порівняно м'яка, і це не варто сприймати негативно, навпаки, це добре, і перш за все те, що судова практика вирівнює перегини доволі жорстких санкцій законодавця за цей злочин.

Як не прикро, але зробити належні узагальнення щодо судової практики щодо злочинів, передбачених статтями 298, 2981 та 299 КК України, не вдається, оскільки для цього необхідна репрезентативна кількість кримінальних справ та судових рішень, котрі би стосувалися застосування санкцій за ці злочини, але нам не вдалося цього зробити, оскільки такої їх кількості немає.

Судова практика щодо застосування норми, передбаченої ст. 300 КК України, показує, що до судового розгляду доходять перш за все справи осіб, котрі переважно є безробітними або непрацюючими й такими, що не отримують легального прибутку (76%), і лише 24% мають легальний прибуток, але, як правило, низький. Через молодий вік та соціальну необлаштованість 83% із засуджених – неодружені або незаміжні. Лише 2% із них – неповнолітні, і 1% – пенсійного віку. Цей злочин вони вчиняють переважно для того, щоб заробити, або розважаючись,

розміщуючи на своїх веб-сторінках відповідні ролики або фільми. Для цього злочину характерна загальна середня диференціація злочинців за статтю. 83% серед засуджених за цей злочин – чоловіки, а 17% – жінки. Інваліди складають усього 3%.

Вочевидь, є потреба підкреслити, що рівень рецидиву цих злочинів мізерний, навіть якщо не враховувати латентну частину злочинності. Лише 1% осіб, котрі раніше засуджувалися за інші злочини, у межах строку судимості вчиняли злочин, передбачений ст. 300 КК України. Але більш важливо зазначити, що з усіх засуджень усі покарання у виді позбавлення волі, як правило, за особливо кваліфікований склад та обмеження волі реально не відбувалися. Судді застосовували ст. 75 КК України. При цьому суддям доводилося нерідко вдаватися до застосування ст. 69 КК України. У 58% випадків застосовувалося таке звільнення. Решту, 41%, складає застосування штрафу, ранжир якого становить від 510 до 3400 грн. Четверть усіх штрафів належала до мінімуму, передбаченого санкцією. Ми повністю поділяємо такий підхід суддів. Лише в 1% випадків реально застосовувався арешт, але його строк також не досягав максимуму, передбаченого санкцією, у жодній справі з вибірки.

Що ж до застосування санкцій, передбачених ст. 301 КК України, то тут ситуація схожа до попередньої, хоча й подекуди менш ліберальна. Як і стосовно творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, в судовій практиці не знайшлося застосувань санкції за ввезення в Україну порнографічних творів із метою збуту чи розповсюдження, примушування до участі в їх створенні, як дорослих, так і дітей, за збут неповнолітнім чи розповсюдження серед них таких творів та зображень, за поширення порнографії з отриманням доходу у великому розмірі. Якщо у повідомленнях світових мас-медіа панує цілковита паніка, навіть істерика щодо засилля інформаційного простору дитячою порнографією, то судова практика в Україні стикається із цією проблемою лише в 1% справ по обвинуваченню осіб у скоєнні ними злочинів, передбачених ст. 301 КК України. Це доволі помірний відсоток. Але слід підкреслити, що й у інших країнах цей відсоток не такий значний.

Зрозуміло, що серед засуджених домінують особи, котрі мають проблеми із соціальною адаптованістю. Вони, як правило, не мають роботи та легальних джерел до існування (78%). Більшість працюючих вчинили цей злочин задля розваги або, так би мовити, ведучи дорослий образ життя, зокрема знайомлячись у соціальних мережах. 83% із засуджених неодружені. Це можна пояснити різними чинниками. Найпоширенішим з яких є вік засуджених, котрі вчинили цей злочин у молодому віці, проте неповнолітніх із них – лише 1%. Пояснення слід шукати в селективному доборі, коли правоохоронні органи «обирають» щодо кого давати хід справі, а щодо кого – ні. Як правило, вони не бажають «зв'язуватися» з неповнолітніми. Додатковий підрібок шукають особи, котрі не можуть або не хочуть займатися іншою суспільно корисною справою й мають серйозні проблеми із здоров'ям. Серед засуджених аж 5% ін-

валідів, що вказує на соціально-економічну причину того, чому вони продавали диски з порнографією. Пенітенціарний рецидив (у сенсі того, що особи були вже покарані раніше за цей чи інший злочин і реально відбували покарання або були звільнені від його відбування) становить усього 3%. Це такий невеликий рівень рецидиву, що його навіть можна не приймати до уваги на фоні загального рецидиву від 40 до 60%. Літні люди також рідко засуджуються за цей злочин. Їхня частка становить лише 1%. Але диференціація за статевою ознакою трохи збільшується вбік чоловіків, порівняно з попереднім злочином (88% чоловіків і 12% жінок). Зрозуміло, що це є результатом контент-аналітичної обробки судових документів, тому ці дані можна віднести до судової статистики. Таким чином, не слід очікувати, що вони відображають картину злочинності. Ці дані відображають картину судової практики застосування норм, що передбачають покарання за злочини проти моральності.

Щодо практики застосування санкцій за цей злочин, то аналіз даних не дає нам підстав для серйозних нарікань. З усіх випадків призначення покарання у виді позбавлення або обмеження волі (42%) усі 42% пов'язані із застосуванням ст. 75 КК України, тобто жодне із цих покарань не відбувалося. Однак штраф застосовувався в 58% засуджень, причому 34% належали мінімальному показнаку розміру штрафу за відповідний склад злочину, а максимальний розмір штрафу, котрий передбачений ч. 2 ст. 301 КК України, застосовувався лише в 2% засуджень. Набагато менше, порівняно з попереднім злочином, застосовувалося додаткове покарання у виді позбавлення права займатися діяльністю, пов'язаною з виробництвом та поширенням кіно- та відеопродукції (усього 3% порівняно з 13% за злочин, передбачений ст. 300 КК України). Можна також підкреслити, що на 8% менше (71%), ніж за попередній злочин, застосовувалася спеціальна конфіскація, хоча, як зазначалося, вона є частиною санкції, однак не є покаранням, тому застосування ст. 69 КК України не дає можливості суддям відмовлятися в застосуванні спеціальної конфіскації.

Такий давній злочин, як звідництво в українській судовій практиці не складає статистичну рідкість. Утім, практика судів у застосуванні санкцій за нього також у цілому викликає задоволення через те, що репресія, як правило, не перевищена, на відміну від законодавчого зразка. Дивно, але в судовій практиці зовсім не відобразилися факти засудження за створення або утримання місць розпусти. Статистичні відомості, котрі зазначають, що протягом 2013 р. в Україні було виявлено 386 випадків створення місць розпусти та звідництва не дають нам зрозуміти, скільки з них належать до створення або утримання місць розпусти. Імовірно, що такі факти є, але вони не надходять до судової практики, або їхня кількість настільки мала, що вибірка з 230 кримінальних справ за цією статтею не «зловила» жодного факту. А це повинно означати, що їхня кількість знаходиться поза межами статистичного узагальнення.

Так само можна казати про те, що засудженими за цей злочин переважно є особи, котрі не працюють і не мають легального прибутку (79%), неодружені або незаміжні (84%), що вказує не лише на вік засуджених, а на загальні соціально-економічні проблеми цих людей, котрі втратили родину через перш за все соціальну неналагодженість їхнього життя, відсутність легального прибутку штовхає іншу сторону подружжя на розлучення. При цьому ми враховували, що особи, котрі живуть не реєструючи шлюб в органах РАГС, не повинні вважатися в кримінологічному сенсі таким, що неодружені чи незаміжні. Але статева диференціація засуджених радикально змінилася, приблизно, до навпаки. Тепер 80% засуджених за цей злочин – жінки, а 20% – чоловіки. Звичайно, неповнолітні та пенсіонери складають відповідно по 1% серед засуджених. Інваліди також складають 1%. Але вищий, ніж щодо інших злочинів відсоток осіб, котрі були раніше засуджені (10%), причому третина із цієї частки – ті, котрі засуджувалися раніше саме за цей злочин. Оскільки приблизно в половині випадків це було звідництво з метою наживи, то можна припускати, що такий рівень рецидиву зумовлений інтересом отримання прибутку, так само як і сама проституція.

Тепер щодо покарань. 46% всіх призначень покарань за цей злочин належить позбавленню або обмеженню волі, але лише 2% з них відбувалися реально, решта ж 44% пов'язані із застосуванням ст. 75 КК України. Штрафи призначалися частіше, у 54% засуджень, причому в 52% це був штраф до 850 грн. за простий склад цього злочину, судді, як правило, відмовлялися від застосування обмеження волі, що було виправдано, і лише в 2% засуджень це були вищі штрафи, але не передбачені санкцією цієї норми, а застосовувались як результат застосування ст. 69 КК України. Ситуація з урахуванням обставин, що обтяжують чи пом'якшують покарання виглядає типово.

Результати нашого дослідження судової практики застосування санкцій за злочин, передбачений ст. 303 КК України показує схожі дані. Протягом 2013 р. в Україні було виявлено 235 фактів сутенерства або втягнення особи в заняття проституцією, за 119 із яких особам, що їх вчинили, повідомлено про підозру. За 92 фактами матеріали з обвинувальним актом направлено до суду. Серед засуджених за сутенерство або втягнення особи в проституцію 78% не мали легального прибутку, що вже не дивує. А ось дивне те, що кількість неодружених або незаміжніх осіб серед засуджених значно менша, ніж за попередні злочини (61%). Статева диференціація засуджених проявляється майже порівну (49% чоловіків та 51% жінок). Такий самий низький відсоток неповнолітніх, але відчутно вищий відсоток пенсіонерів. Рівень рецидиву серед засуджених за цей злочин, справді, дуже низький, усього 2%, навіть якщо враховувати статистичну похибку щодо вибірки, то, все одно, це доволі помірний відсоток рецидиву.

Ураховуючи, що санкції ст. 303 КК України передбачають суворі покарання, то застосування штра-

фів можна було очікувати лише завдяки застосуванню ст. 69 КК України. Але навіть через цей механізм назбиралося аж 11% застосувань штрафу, ранжир розмірів яких становив від 3500 грн. до 20400 грн. Певна річ, що в санкції ст. 303 КК України й близько вказівки на штрафи, тим більше їх розміри, немає. А конфіскація майна застосована лише в 3% справ, причому 1% за дії проти неповнолітнього, а 2% за вчинення злочину організованою групою. Хоча ст. 303 КК України передбачає в якості основного покарання лише позбавлення волі, судова практика включає широке розмаїття санкцій, підправляючи таким чином всю недолугість законодавчих рішень. Це й арешт, котрий був застосований лише в 1% засуджень, і обмеження волі, і, звісно ж, позбавлення волі. Останні становлять 88% від усіх призначених покарань за цей злочин. Проте лише 2% належать до реального відбування покарання, а 86% із призначень цих покарань супроводжувалися звільненням від його відбування. Звісно ж, основний масив, з огляду на санкції, передбачені в ст. 300 КК України, припадав на позбавлення волі строком до 4 років (31%) та позбавлення волі строком до 5 років (43%). Однак засуджені звільнялися від відбування цих покарань, коли судді призначали великі строки позбавлення волі, якщо планували звільнити засудженого від відбування цього покарання, та малі строки, коли планували, що засуджена особа буде дійсно відбувати покарання. У цілому можна бути цілком задоволеними практикою застосування покарань за цей злочин, особливо якщо прийняти до уваги перевищені санкції, до яких вдався законодавець.

Можна цілком обґрунтовано засумніватися в рішенні про те, що втягнення неповнолітніх у злочинну та іншу шкідливу поведінку є злочином проти моральності. Ці соціальні відхилення від прийнятого стилю життя зазвичай пов'язуються з моральністю, хоча це лише мала частка того, що може спонукати до вказаної поведінки. Але залишимо осторонь це питання, воно піднімається до рівня проблеми об'єкту злочину.

Треба одразу зауважити, що соціально-демографічна характеристика засуджених за цей злочин демонструє більш високий відсоток осіб, котрі не мають легального джерела заробітку (94%). Серед засуджених високий відсоток розлучених та неодружених (80%), утім неповні сім'ї все одно стали осередком для дітей втягнення батьками в злочинну чи іншу шкідливу поведінку (28%). Решта ж неповнолітніх із неповних сімей були втягнені в таку діяльність чужими особами. Статева диференціація засуджених не схожа на інші злочини проти моральності. Тут 65% засуджених за цей злочин – чоловіки, котрі частіше втягують неповнолітніх у злочинну діяльність та пияцтво. Жінки (35%) частіше втягують неповнолітніх у жебрацтво.

Самий високий відсоток застосувань звільнення від відбування покарання з випробуванням належить вирокам за цей злочин з-поміж усіх інших злочинів проти моральності (95%). Це можна пояснити надвисокими санкціями за цей злочин. Однак, засто-

совуючи ст. 69 КК України, суди зазвичай обходили думку про можливість застосування майнових покарань (штрафи призначалися лише в 1% випадків, при тому, розмір штрафу не перевищував 850 грн.). Треба підкреслити, що в нашій вибірці ми не стикнулися зі справами, у яких би обвинувачувалися особи, що є опікунами чи піклувальниками неповнолітніх потерпілих, можливо, саме тому ми не зустріли й жодного застосування додаткового покарання у виді позбавлення права займатися певною діяльністю.

Висновки. Вищенаведене дає можливість нам стверджувати, що санкції норм за злочини проти

моральності потребують перегляду не лише з точки зору засад побудови санкцій, про що вже зазначалося вище, але й з точки зору практичної доцільності вбик очевидного пом'якшення та розширення меж альтернативності санкцій, відходу від законодавчої практики обов'язкових додаткових покарань. Судова практика вже це зробила. Залишається черга за законодавством. Ця ситуація демонструє доволі рідкісне явище, коли судова практика, хоча й не без порушень правил кваліфікації та формальних правил призначення покарань, демонструє більш прогресивний і ефективний підхід, ніж законодавчий підхід до проблеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р., № 2341-III зі змін. та доп. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
2. Денисова Т.А., Філей Ю.В. Кримінально-правові санкції та їх застосування за злочини проти власності: [Текст]: монографія / Т.А. Денисова, Ю.В. Філей. – Центр учбової літератури, 2008. – 176 с.
3. Гуторова Н.О. Санкції за скоєння фінансових злочинів потребують удосконалення / Н.О. Гуторова // Актуальні проблеми юридичних наук у дослідженнях учених: Додаток до журналу «Міліція України». – 2000. – № 2. – С. 21–27.
4. Семенова Н.Д. Диспозиции и санкции за преступления, связанные с насилием над личностью: дис. на соиск. уч. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Наталья Дмитриевна Семенова; Кубанский государственный университет. – Краснодар, 2000. – 207 с.
5. Музика А.А., Горох О.П. Покарання та його застосування за злочини проти здоров'я населення: [Текст]: монографія / А.А. Музика, О.П. Горох. – К. : ПАЛИВОДА А.В., 2012. – 404 с.
6. Шаповалова О.А. Проблеми пеналізації злочинів у сфері господарської діяльності: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Ольга Анатоліївна Шаповалова; Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2012. – 249 с.
7. Кузнецов В.В. Кримінально-правова охорона громадського порядку та моральності в українському вимірі: [Текст]: монографія / В.В. Кузнецов. – К. : ТОВ НВП «Інтерсервіс», 2012. – 908 с.
8. Лобов И.И. Уголовная ответственность за жестокое обращение с животными : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Игорь Иванович Лобов; Юридический институт МВД России. – М., 2000. – 25 с.

УДК 343.237

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ ФОРМ СПІВУЧАСТІ CRIMINAL LEGAL SIGNIFICANCE OF FORMS OF COMPLICITY

Орловський Р.С.,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права № 1
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Кримінально-правове значення форм співучасті полягає в тому, що вони використовуються кримінальним законом у трьох аспектах. Перший – вона є конститутивною, тобто обов'язковою й основною ознакою складу злочину. Другий – співучасть є кваліфікуючою ознакою значної кількості складів злочину, передбачених в Особливій частині КК України (далі – КК), яка обтяжує кримінальну відповідальність. Третій – вона є обставиною, що обтяжує покарання.

Ключові слова: співучасть, форма співучасті, група осіб, група осіб за попередньою змовою, організована група, злочинна організація.

Уголовно-правовое значение форм соучастия заключается в том, что они используются уголовным законом в трех аспектах. Первый – оно является конститутивным, то есть обязательным и основным признаком состава преступления. Второй – соучастие является квалифицирующим признаком значительного количества составов преступления, предусмотренных в Особенной части УК Украины, котороеотягчает уголовную ответственность. Третий – оно является обстоятельством, отягчающим наказание.

Ключевые слова: соучастие, форма соучастия, группа лиц, группа лиц по предварительному сговору, организованная группа, преступная организация.

Penal value of forms of complicity is being used by criminal law in three aspects. First – is constitutive, is compulsory primary, element of the crime. Second – is a feature of large amount of crimes, which are provided for by articles of the Special Part of this Code (hereinafter – CC), as the element of a crime, that affect the treatment of the principal's actions, aggravate criminal liability. The third – is a circumstance, aggravating punishment.

Key words: complicity, a form of complicity, a group of persons, a group of persons upon prior conspiracy, an organized group, a criminal organization.